

Rovatunkban tematikus szövegajánlásokkal foglalkozunk: olyan mai gyermekirodalmi művekre hívjuk fel a figyelmüket, amikben kortárs köntösbe bújt népmesei szereplőkkel találkozunk. Ezeket a műveket érdemes önálló tanórai feldolgozásként vagy csokorba gyűjtve is megismertetni a gyerekekkel.

Elsőként a sárkány karakterével ismerkedünk meg. Csukás István Süsüje óta a gyermekirodalom szívesen ábrázolja ellenfél szerepkörétől megfosztva a sárkányt. Összeállításunkban sem a népmeséből ismert „gonosz sárkány” típusát helyezzük a figyelem középpontjába, hanem – a kortárs gyermekirodalomban oly jellemzően, a hagyományos mesebeli szerepeket és funkciókat felülírva – a sokfejű sárkányt a személyiség sokarcúságának szimbólumaként közelítjük meg.

Gonosz ellenfél helyett sokarcú főszereplő

A népmesékben megismert három-, hét- vagy tizenkét fejű sárkány a többféle akadályt megtestesítő gonoszt képviseli. A főhős őt legyőzve képes szembeszállni élete nehézségeivel, a sárkány fejeit egyenként levágva fokozatosan elhárítja a személyes boldogságának akadályait. A népmesék világában tehát a főhős nézőpontjából szemléljük a sárkány karakterét. A kortárs gyermekversek között böngészve viszont számos olyan műre találunk, ahol a sárkány nem a főhős akadályozójaként, hanem tőle függetlenül, önmaga is főszereplőként jelenik meg. Ezekben a versekben a sárkány megőrzi a népmeséből ismert külső tulajdonságait – több feje van, tüzet okád, repülni tud –, ám jelleme, személyisége változásokon megy át. Gonoszság, pusztításvágy helyett gyámoltalanságot, bizonytalanságot találunk, a többfejűség pedig a személyiségben rejlő különböző igények összehangolásának dilemmáját fejezi ki. A többfejűség egyszerre hordozza magában az „azt sem tudom, hol áll a fejem” szétszórtságát, illetve a „sokféle hangulat, érzés, érdeklődés dúl bennem egyszerre” káoszát. A személyiség sokféleségének tudatosítása fontos tapasztalatot jelent a gyermekolvasók számára, ezért érdemes a népmesei gonosz sárkány típusa mellett a kortárs gyermekirodalom világából kibontakozó sárkányképet is megismertetni velük. Ne feledkezzünk meg azonban arról, hogy a népmesék világában jártas gyermekekben erősen rögzült a sárkányról kialakított ellenfélkép, ezért a kortárs sárkányos gyermekirodalmi művek bevezetésekor mindig készítsük fel a tanulókat az eltérésre, vagyis a már ismert sárkányképből kiindulva, azzal összehasonlítva építsük fel az új sárkányképünket.

A sokféleség különbözősége

A kisgyermek számára nagy kihívást jelent annak a megértése, hogy az emberi személyiség nem pusztán néhány markánsan körülhatárolható jellemző jegyből áll. Cseh Katalin Sárkánynaptár című versével kitűnően illusztrálható, hogy egyetlen személyben hányféle kedélyállapot, arc rejtőzik egyszerre – és ez a sokszínűség remekül megfér egymás mellett, vagyis a többféleség válik a szereplő legnagyobb értékévé. A hónapsoroló típusú mondókát megidéző versben a sárkány valamennyi feje más és más hangulatot él át a hét napjain. A kedélyállapot hullámválását tehát nemcsak a többarcúság, vagyis a személyiség belső tényezői határozzák meg, hanem külső impulzusok is hatással vannak rá. A szomorúságot, örömet, unalmat, izgalmas élményeket egyaránt átélő szereplő a személyiség gazdagságának hordozója, aki abban erősíti meg az olvasót, hogy az ember lelkének rétegzettségére sokféle kalandot rejt magában. A vers csattanószerűen zárul, hiszen rámutat, a sokféleség lényege abban található, hogy mindezt a sokféleséget egyetlen személy éli át, tudhatja magáénak.

Cseh Katalin: Sárkánynaptár

Hétfőn rossz a kedvem,
bús az első fejem.
Kedden víg vagyok,
másik fejem ragyog.
Szerdán öl az unalom,
harmadik főmet vakarom.
Csütörtökön a negyedik
fellegekbe emelkedik.
Pénteken az ötödik
élménnyel telítődik.
Szombaton a hatodik
a többivel hadakozik.
A hetedik – vasárnap –
naphosszat szunyókálhat.
Hét fejem van, kérem szépen,
magamat én hétszer érzem.

A sokféleség dilemmája

A sokféleséget nem feltétlenül ismerjük fel értéként – erről szól Markó Béla Sárkányebéd című verse is. A műben szereplő sárkány hét feje nem képes az összmunkára: mindegyik külön életet él, külön utakat jár be. Ezt fejezi ki az a jelenség, hogy a teljes menüt tartalmazó ebéd mindegyik fogását más és más sárkányfej fogyasztja el – azonban mindennap mindegyik fej ugyanazt az ételt kapja. A naponta ismétlődő egyformaság nem csupán unalmassá teszi a hétköznapokat, hanem ízét is veszti az életet jelentő étel. A sárkány csak a vers végére ismeri fel, hogy az egyes fogások egyetlen testbe kerülnek, vagyis a fejek csak akkor lesznek képesek

élvezni a teljes menüt, ha a másik étele utáni sóvárgás helyett megtanulnak együttműködni. A verssel a kisgyerek számára is érdekes formában mutathatunk rá arra, hogy a sokféle személyiség akkor fogja igazán megélni és megérteni saját színességét, ha mindegyik arcára odafigyel, saját sokféleségét értéknek és kiegészítésnek tartja.

Markó Béla: Sárkányebéd

A hétfejűséggel sok a bajom,

egyetlen test, s rajta: sokadalom,

hét száj tüzel, de nem fúj egy követ,

rosszabbak, mint egy lázadó tömeg,

mert mindegyik egyszerre szövegel,

és méltányos elbánást követel,

az első vitaminlevet iszik,

Sokfejűség-sokféleség - Sárkányokról szóló kortárs mesék, versek

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 07. kedd, 19:54 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

---

s irigyi titokban a társait,

a második csak levest mereget,

és utálja, mert evett eleget,

csakis kenyérrel él a harmadik,

kedvetlen majszolja, míg jóllakik,

sárkánynak sem adnak már emberhúst,

a negyediknek jut a „lebenwurst”,

spenótot kanalaz az ötödik,

s neki sem tetszik, hogy így működik,

mert szörnyen monoton a közebéd,

nyeli a hatodik a köretét,

s csupán a hetedik elégedett,

Sokfejűség-sokféleség - Sárkányokról szóló kortárs mesék, versek

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 07. kedd, 19:54 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

---

hisz ő kapja az édességeket,

fagylaltot, süteményt, madártejet,

s nem érti nyilván a többi fejet,

miért üvöltöz a sokadalom,

ha neki mindig csak lakodalom

és miért nem tetszik ez a menü,

ha neki ugyan sosem keserű,

súgja a többieknek: - nincs itt nyomor,

mert több a torok, de egy a gyomor,

más úton jár, de mind egy helyre ér,

egy a has, egy a szív, és egy a cél.

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 07. kedd, 19:54 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

- Jól van, barátom, egyetérthetünk,

amennyiben fogást cserélhetünk,

s te időnként a levest eszed meg,

én pedig habzsolom a desszertet,

így lehet együtt élni hét fejjel,

hol főzelékkel, hol meg tejfellel.

A sokféleség összhangja

Békés Márta időmértékes verselésben írott Sárkány-eposz című verse az előbbi kiegészítése, folytatása is lehetne. A vers játékos rétege mellett egy metaforikusabb jelentésréteggel is találkozunk: a gonosz szerepköréből kilépni akaró (többé már nem akar útonálló lenni), hamisan éneklő sárkányban az önmagával meghasonlott hőst fedezhetjük fel, aki képtelen az összmunkára, mivel a sokfélesége összekuszálódottságot eredményez. Szeretne összhangba kerülni saját magával, amit a tiszta éneklésre való képesség fejez ki. Mindegyik feje azonban „más nótát fúj”, így az egész személyisége hamisnak tűnik. A sárkánynak szüksége van külső segítségre, egy mesterre, aki megtanítja őt, hogyan hangolja egybe a különböző szólamait. A versben említett Kodály zenemester az értő vezetőt testesíti meg, aki a teljes káoszából, még a(z) önmagára) botfűlű tanítványból is képes a lehető legtöbbet kihozni. A hangok között rendet teremtő sárkány önmagával kerül összhangba, amikor tűzokádás helyett tiszta szolmizálásra tanulja meg használni a torkát.

Békés Márta: Sárkány-eposz

Hétfejű botfűlű sárkány, hangja, akár a vad orkán,
szörnyű, ha tátja a száját, vájt fülű vallja a kárát.
Hétfejű botfűlű sárkány dalra fakadna a bástyán,
dalra fakadna, de felsül, lüktet a hangja, de falsul.
Hétfejű botfűlű botrány! Mért ül az átok a torkán?
„Mért vagyok én csupa botfűl? Hogy legyek én már ettől
dalnok a szép palotámba’? Vágyom utána, hiába!”
Hej, ha a hét giga szólna, sej-haj a vár leomolna!

Dúlnak a hangok a torkán; dől a torony meg a párkány,
bömböl a rom tetejébe’, végzete cseng a fülébe;.
Botfüle száma tizenégy, „Zord a világ, de izennék;
Nem tagadom, ha muszáj is, nem vagyok én muzikális!”

Hát, ahogy ott csücsül egyszer, látja Kodály, zenemester;
„Nincs akadály” szava szól „és nem segít már csak a szolfézs.”
„Nem kenyerem útonállás, vágyam a jó intonálás.”
Fújja a hét torok egyre, hét feje hétfele menne.
„Úgy visítasz, mint a rossz lány, hű, de hamis ez a foszlány!
Összekuszáltak a hangok, dobhártyád sose sajgott?”
„Összeakadtak a buksik, hangod ezért be-becsuklik,
és noha bár csuda vékonyak, nem tekereghet a hét nyak!

Íme a full tuti módszer; fújja csak egy kobak egyszer,
hét a fejednek a száma, ennyiből állna a skála.
Dó fejed dó-ra figyeljen, Ré fejed ré-re ügyeljen,
Mí fejed mí-re, te dőre, Fá fejed fá-nak az őre.
Szó fejed hajlik a szó-ra, Lá fejed lágyan a lá-ra,
végül a ti, ugye érted, célotdat még ma elérted.
Itt ez a jópofa kotta, – Ádám bátya alkotta;
dó ré mi dó ré mi fá fá, tá titi tá titi tá tá .”

Búja okán feje mért fő? Kottát bújik a hét fő.
Nem szomorítja az ármány, ő lesz a hétfejű bálvány!
Árad a hangja, az égi, hej ez a hang nem a régi!
Tiszta, akárcsak a márvány, száll a szelekkel a szárnyán.

Írta: Petres Csizmadia Gabriella

2017. november 07. kedd, 19:54 - Módosítás: 2017. november 22. szerda, 19:34

„Sárgul az egyfejű béka; Megvan a kincs; heuréka!
Hála neked, jön a gála, éljen a hétfokú skála!”
Hétfejű, jófülű sárkány, szép bariton sose hátrány!
„Vége a dalnak, de várnak; elmehetek MEGASZTÁRNAK!”

A mesebeli sárkány

A gyermekversekkel szemben a mesékben már kevésbé jellemző a sokfejű sárkány metaforikus jelentésű használata. Az irodalmi mesék világa továbbra is szívesen ábrázolja a sárkányt eredetei ellenfél-szerepkörében, azonban az is gyakori, hogy a hatalmas és erős természetfeletti lényt kimozdítja félelmet keltő pozíciójából, és gyávának, gyengének, sőt, akár jónak vagy bölcsnek is ábrázolja. Az ellenfél nevetségessé tétele figyelhető meg Fellingner Károly Bariska című meséjében is, ahol a lányrabló szándékkal megjelenő sárkányt saját gyávasága győzi le. A mese humorát képezi, hogy a nála sokkal gyengébb és kisebb sündisznók okozzák a sárkány vesztét. Finy Petra A rizsszellem titka című meséjében pedig (lásd a meserovatunkban) a sárkány a segítő szerepkörében mutatkozik, és a főhős próbatételeinek megoldásában válik nélkülözhetlenné az együttműködése. Finy Petra meséjének további érdekessége, hogy a népmesékből ismert nyugati sárkány-kép helyett a pozitívnak ismert keleti sárkány karakterét idézi meg, amit gonoszkodás helyett bölcsesség és jóság jellemez leginkább.

További sárkányról szóló művek

Adamik Zsolt: Gépsárkány (mese)

Ágai Ágnes: Sárkányrepülő (vers)

Cseh Katalin: Sárkánykórus (verseskötet)

[Fellinger Károly: Bariska \(mese\)](#)

[Finy Petra: A rizsszellem titka \(mese\)](#)

Finy Petra: A Fehér Hercegnő és az Aranysárkány (mese)

Kántor Péter: Sárkányfogó (vers)

Kovács András Ferenc: Sárkány apó (vers)

Majtényi Erik: Papírsárkány (vers)

Nádori Lídia: Sárkány a lépcsőházban (mese)